

Barns umgänge med våldsutövande fäder - behov, rättigheter och vilja

Svenska föreningen för familjeterapi 2016-10-14

Anna L Jonhed, fil dr. i socialt arbete, Örebro universitet

Upplägg

1. Barn och våld i nära relationer
2. Våld, separation och umgänge
3. Better safe than sorry? – ett avhandlingsprojekt
4. Förklaringsmodeller
5. Praktiska implikationer och framtiden

1. Barns upplevelser av våld – ”Det är inget bråk hemma hos mig.”

...”det var bara den gången.”

”Mamma och jag ser ju i hans ögon när han blir så där och då vågar vi inte göra nåt fel, så det blir som han vill.”

(Weinehall, 1997)

→ Vad är det att leva med våld?

2. Separation och våld

Våld i nära relation \neq konflikt \rightarrow våldet upphör (oftast)
inte med separationen

Att separera från en våldsutövande man = en risk

Gemensamma barn ökar risken för fortsatt våld mot
kvinnan

2. Umgängets kontext

2. Umgänge och våld

Umgänge som plattform för fortsatt kontroll och fortsatt våld mot mamman.

Risk för (fortsatt) misshandel av barnet.

Nyttjande av rättsliga processer ("paper abuse").

Risk för utsatthet i "ny familj".

3. Avhandlingens syfte och metod

Syftet med avhandlingen är att belysa olika aspekter av barn-pappa-relationen i familjer där pappa varit våldsam mot mamma efter att föräldrarna separerat. Dessa aspekter belyses sedan med utgångspunkt i föräldraideal och -normer.

Två studier:

Delgrupp från utvärderingen "Stöd till barn som bevittnat våld mot mamma" (Broberg et al., 2011). Sammanlagt 165 barn mellan 3-13 år. Både kvalitativa och kvantitativa data. Icke representativt urval.

"Återanvändning" av kvalitativa intervjuer med 10 barn (7-12 år) som bodde på skyddat boende (Cater, 2004)

3.1. Att definiera våld – utifrån barnets perspektiv

Intimate partner violence refers to behaviour by an intimate partner or ex-partner that causes physical, sexual or psychological harm, including physical aggression, sexual coercion, psychological abuse and controlling behaviours. (World Health Organization, 2011, introduction)

Intimate partner violence comprises physical, psychological, sexual or material acts by a care-giver against a care-giver that are perceived by the child as violent and/or frightening and that may have short- or long-term consequences for the child's well-being and/or the trust between child and the violent care-giver. (Forssell, 2016)

3.2. Umgängets teoretiska förutsättningar – vad säger lagen?

Väga risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa

Och

Barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna (Lag 2006:458, Prop 2005/06:99)

Förutsättning 1: Barns behov av sina föräldrar

Barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna (Lag 2006:458, Prop 2005/06:99)

Jmf Barnkonventionen 9:3

Konventionsstaterna skall respektera *rätten för det barn* som är skilt från den ena av eller båda föräldrarna att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkt kontakt med båda föräldrarna, utom då det strider mot barnets bästa.

Om barns behov – Barn i allmänhet och barn i synnerhet (Broberg, 2014)

Barn *i allmänhet* har två föräldrar som båda, i allt väsentligt

- är angelägna om att tillgodose sitt barns behov
- förmår sätta sitt barns behov framför sina egna
- lägger sig vinn om att så långt det är möjligt lösa sina vuxenkonflikter utan att barnet blir inblandat

Barn *i synnerhet* har minst en förälder som har stora svårigheter med att inte sätta sig själv främst

Barn behöver *i allmänhet* båda sina föräldrar.

En del barn *i synnerhet* mår bäst av att i huvudsak ha kontakt med en förälder

Andra barn *i synnerhet* mår bäst av inte ha så mycket kontakt med någon av sina föräldrar

Förutsättning 2: Befintlig relation

Barnets behov av en *nära och god kontakt* med båda föräldrarna (Lag 2006:458, Prop 2005/06:99)

Konventionsstaterna skall respektera rätten för det barn som är skilt från den ena av eller båda föräldrarna att *regelbundet upprätthålla* ett personligt förhållande till och direkt kontakt med båda föräldrarna, utom då det strider mot barnets bästa

Familjer i allmänhet → separation = omskapande av relationer

Våld = tillitsbrott = relationsförstörande verksamhet

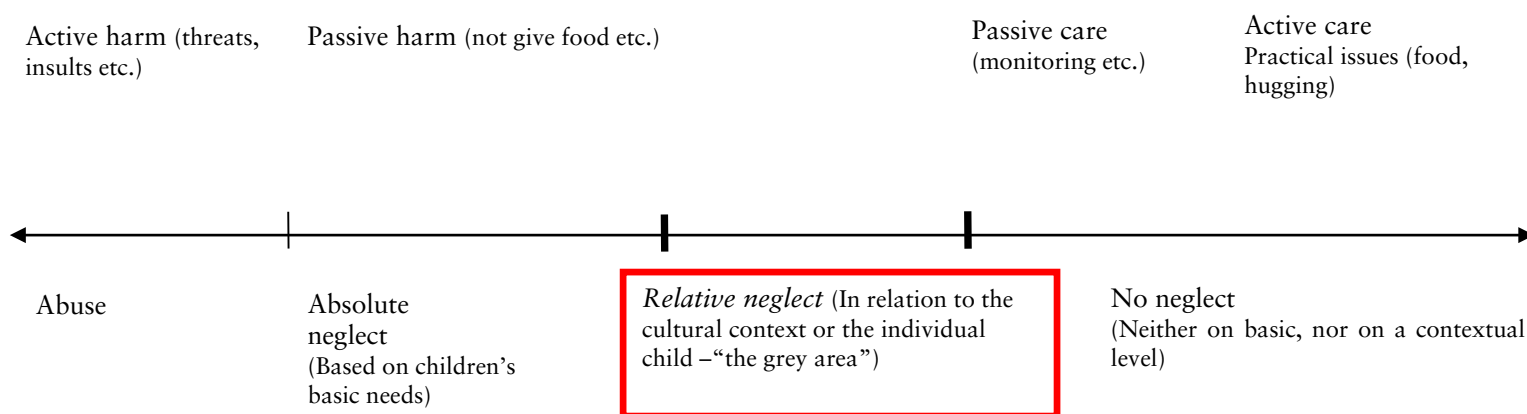
Om våldet ej upphör = tillitsbyggande omöjliggörs

Familjer i synnerhet → separation = nyskapande av relationer?

3.3. Hur beskriver barnen pappan som omsorgsgivare? (Cater & Forssell, 2014)

- Oengagerad
- Ointresserad
- Lat
- I bästa fall ett komplement om mamma inte är där

3.3. Hur blir det i det "jämställda" Sverige?

3.4. Bakgrundsdata (kvantitativa studien)

- Förövaren i 100 % av fallen i avhandlingen = barnens juridiska/biologiska pappa
- 60 % gemensam vårdnad
- Samtliga barn hade bevitnat åtminstone psykiskt våld. De flesta hade också bevitnat fysiskt, materiellt, sexuellt våld och/eller dess konsekvenser
- Närmare 2/3 av barnen var själva utsatta för våld av pappan (psykiskt, fysiskt eller sexuellt)
- I cirka 57 % av fallen pågick våldet mot mamman fortfarande, trots att föräldrarna separerat.

3.5. Resultat – vilka har kontakt? (Forssell & Cater, 2015)

- 75 % av barnen har kontakt med sin pappa.
 - Högre socioekonomisk status och bättre ”förhandlingsförmåga”

Barn som inte har kontakt

- Barnmisshandel
- Bevittnat sexuellt våld

3.5. Resultat - barnmisshandel och kontakt (Forssell & Cater, 2015)

- Ungefär hälften av de barn som utsatts för barnmisshandel av sin pappa har oövervakad fysisk kontakt med honom.

	Oövervakad fysisk kontakt i fall med indikationer på samtidig barnmisshandel
Kontaktfrekvens	n (%)
Dagligen	5 (4.9)
Minst varannan vecka	31 (30.4)
Minst varannan månad	8 (7.8)
Sällan	8 (7.8)
Aldrig/nästan aldrig	50 (49.0)
Total	102 (100)

3.5. Resultat – barns mående

Barn generellt gynnas av kontakt med båda sina föräldrar (e.g. Lamb, 2010)

Barn som har, respektive inte har kontakt med sin pappa mår lika bra/dåligt, dvs. samma positiva effekt av barnpappa-umgänget kan inte urskiljas. Å andra sidan mår barnen inte heller sämre av att ha kontakt (Jonhed, kommande).

4. Förklaringsmodeller (Forssell, 2016)

5.1. Risken för skada vägs upp av fördelen med kontakt?

5.2. Kravnivån på manliga föräldrar?

5.3. Ett jämställt föräldraideal?

5.4. Barnets ansvar att skydda sig själv?

5.5. Socialtjänstens ansvar att skydda barn och mamma?

4.1. Risken för skada vägs upp av fördelen med kontakt?

Att våldet barnet upplevt ”inte var så farligt” (e.g. Röbbäck, 2013; Sundhall, 2012) och att våldet har upphört.

Att kontakten mellan barnet och pappan redan från början är befintlig, positiv och är något som ska ”upprätthållas”.

4.2. Kravnivån på manliga föräldrar?

Co-parents (e.g. Eriksson & Hester, 2001)

Osynliga i socialtjänsten

4.2. Kravnivån på manliga föräldrar

Pojkighet, manlighet och våld?

Pojkar förstås som "normala" om de är bråkiga och stökiga. Frånvaron av bråk och stök → Positiv feedback (Johansson, Lindgren & Hellman, 2013)

Pappor = tillräckligt bra om de inte slåss?

4.3. Jämställda föräldraideal?

Pappor som kämpar för fortsatt kontakt ↔ i linje med ett jämställt föräldraideal

Mammor som säger nej till pappa-barn-kontakt ↔ avviker från ett jämställt föräldraideal

4.4. Barnets ansvar att skydda sig själv? Det kompetenta och mogna barnet

Kompetenta och inkompetenta barn (Röbäck, 2013)

Vad förväntar vi oss att barnet ska klara av?

- Exemplet Adrian (Sundhall, 2012)
- Exemplet Rasmus (Eriksson & Näsman, 2011)

Vems ansvar blir lättare?

4.5. Mammans eller socialtjänstens ansvar att skydda barnet?

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som *utsatts* för brott och dennes närstående *får stöd och hjälp*. [...] Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevitnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

(Socialtjänstlagen 5 kap 11 § Lag 2012:776)

5. Framtiden - praktiska implikationer

- Umgänget måste vara barnorienterat, barnvänligt och barnfokuserat → Om umgänge – håll barnets tempo.
- Öka kraven på våldsamma fäder:
 - Förövarens ansvar att ”bevisa” att han inte bara avhåller sig från våld/annat skrämmande beteende utan också bidrar positivt till barnets välmående.

= Tydlig förväntan på relationens innehåll, inte bara dess form

Tack!

©Anna L Jonhed
Örebro universitet

2016-10-14

anna.l.jonhed@oru.se